

Nr 9.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förhöjd
avlöning åt t. f. verkmästarna vid Åkers krutbruk C. A.
Malmsten och J. E. Eriksson; given Stockholms slott
den 17 januari 1919.*

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

dels att till vardera av t. f. verkmästarna av andra klassen vid Åkers krutbruk Carl August Malmsten och Johan Erik Eriksson må, räknat från och med den 1 januari 1916, utöver förmåner av fri bostad, bränsle och lyse, utgå en kontant avlöning, motsvarande de enligt staten för artilleriets fabriker och tyganstalter för verkmästare av andra klassen fastställda förmåner av lön och dagavlöning samt därjämte servisbidrag och ålderstillägg, tillhoppa 1,942 kronor för år räknat, att efter avdrag för redan uppburen avlöning under tiden efter den 1 januari 1916 såsom arvode utgå från berörda stat med däri uppförda belopp för lön och dagavlöning, tillhoppa 1,630 kronor, samt i övrigt från vederbörliga anslag för tillverkningen vid krutbruket,

dels ock att i fråga om tillträdande och bibehållande av denna avlöning må i tillämpliga delar gälla vad i avlöningsreglementet för armén är stadgat i fråga om tillträdande och bibehållande av lön, dagavlöning, servisbidrag och ålderstillägg.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

E. A. Nilson.

*Utdrag av protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 17 januari 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLMER,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Nilson, yttrade härefter:

»Å staten för artilleriets fabriker och tyganstalter finnas uppförda två verkmästarbeställningar av andra klassen med lön 900 kronor och dagavlöning 730 kronor eller tillhoppa 1,630 kronor för vardera samt med rätt till ett ålderstillägg av 300 kronor efter fem års väl vitsordad tjänst.

Enligt anmärkning till staten skall löntagare, som tillförsäkrats andra än de för honom i staten angivna avlöningsförmåner, bibehållas vid sina förutvarande avlöningsförmåner, därest han icke själv önskar övergå till de i staten upptagna.

Arméförvalt-
ningens
artilleri-
departements
skrivelse den
14 okt. 1915.

Uti skrivelse den 14 oktober 1915 anförde arméförvaltningens artilleridepartement, bland annat, att förut omförmälda båda beställningar såsom verkmästare av andra klassen vore avsedda för Åkers krutbruk. Motsvarande tjänstgöring därstädes hade förut sedan den 1 december 1904 bestritts av förmännen Carl August Malmsten och

Johan Erik Eriksson mot ett arvode för vardera av 1,650 kronor årligen. Då de, om deras anställning varit å stat, redan skulle hava intjänt det å staten upptagna ålderstillägg och då, om de nu erhöle fullmakt å beställningarna, men ej nämnda förmån förr än efter fem år, deras avlönning under denna tid skulle bliva mindre än förut, ansåge departementet, att Malmsten och Eriksson borde, om de utnämndes till verkmästare av andra klassen, få för rätt till ålderstillägg tillgodoräkna sig sin föregående tjänstetid såsom förmän med motsvarande tjänstgöring.

I enlighet härmed föreslog Kungl. Maj:t i en till 1916 års riksdag avlåten proposition, nr 79, riksdagen medgiva, bland annat, att Malmsten och Eriksson vid utnämning till verkmästare av andra klassen finge för rätt till åtnjutande av de med vederbörande beställningar förenade ålderstillägg tillgodoräkna sig en var den tid, han förut innehåft eller tjänstgjort i befattning vid lantförsvaret med motsvarande tjänstgöringskyldighet.

Proposition
till 1916 års
riksdag.

Denna framställning blev av riksdagen bifallen.

I skrivelse den 16 oktober 1916 anmälde arméförvaltningens artilleridepartement, att då såväl Malmsten som Eriksson uppnått mer än 50 levnadsår, tvekan uppstått angående lämpligheten av att utnämna dem till ordinarie beställning. Artilleridepartementet hade därför hos direktionen över arméns pensionskassa gjort förfrågan angående deras tjänstårsberäkning och därmed sammanhängande rättighet till erhållande av pension m. m., och hade direktionen till svar härå meddelat,

Arméförvalt-
ningens
artilleri-
departements
skrivelse den
16 okt. 1916.

att i händelse Malmsten och Eriksson komme att utnämnas till innehavare av ifrågavarande tjänster på stat, de först den 30 november 1934 bleve berättigade att — om de till dess kvarstode i tjänst — med då innehavande 30 tjänstår avgå med pension och fyllnadspension vid respektive 69 och 67 års ålder,

att de retroaktivavgifter, som vid delaktighets vinnande i pensionskassan ålåg dem att erlägga, utgjorde: till arméns pensionskassa för vardera av dem 6 procent å 180 kronor för tiden från och med den 1 december 1904 till den månad, då de tillträdde beställningen på stat, och till nya änkekassan 3 $\frac{1}{2}$ procent å 900 kronor för Malmsten från den 1 januari 1895 och för Eriksson från den 1 januari 1897 till den månad, då beställning på stat tillträdde, samt

att någon gång i särskilt ömmande fall retroaktivavgift till arméns pensionskassa efterskänkts och utsträckning av amorteringstiden med-

givits för inbetalning av retroaktivavgifter till nya änkekassan från stadgade tiden av två år till fem år.

I anledning av vad sålunda blivit upplyst och särskilt med hänsyn därtill, att Malmsten och Eriksson, som icke skulle bli pensionsmässiga förr än vid uppnådda respektive 67 och 69 års ålder, möjligen skulle komma att kvarstanna i tjänst längre tid än de vore tjänstdugliga, ansåge artilleridepartementet sig icke kunna förorda, att de utnämndes till ordinarie innehavare av ifrågavarande beställningar.

Efter samråd med arméförvaltningens civila departement hemställde därför artilleridepartementet, att Kungl. Maj:t måtte medgiva, att Malmsten och Eriksson, utan att erhålla beställningar å merberörda stat, finge, så länge de på förordnande uppehölle de med verkmästarbeställningarna förenade göromål, åtnjuta, förutom såsom dittills naturaförmåner av fri bostad samt bränsle och lyse, kontant avlöning med 1,930 kronor för år räknat, att utgå med 1,630 kronor från avlöningsanslaget och 300 kronor från anslaget till ålderstillägg.

Kungl. Maj:ts
beslut den
25 maj 1917.

Enligt beslut den 25 maj 1917 fann Kungl. Maj:t ifrågavarande framställning icke kunna bifallas.

Arméförvalt-
ningens
artilleri-
departements
skrivelse den
12 november
1917.

Uti skrivelse den 12 november 1917 gjorde arméförvaltningens artilleridepartement förnyad framställning i enahanda syfte samt anmälde därvid, att Malmsten och Eriksson uti en av styresmannen för Åkers krutbruk med tillstyrkan av bifall överlämnad skrift framhållit, att då de sedan december månad 1904 skött samma befattningar, som på grund av sin ansvarsfulla natur nu ändrats från förmans- till verkmästarbefattningar, de ansåge sig fullt förtjänta av det ålderstillägg, som under normala förhållanden skulle tillkommit innehavare på stat av befattningarna efter fem års väl vitsordad tjänst. Därför anhölle de, att ett dylikt ålderstillägg eller motsvarande ersättning måtte åt dem utverkas, att utgå från och med den 1 januari 1916. I sammanhang härmed ville de framhålla, att något nattarbete ej varit ifrågasatt varken vid tiden för deras anställning eller vid den nya statens upprättande, men att de varannan vecka fått utföra nattarbete, utan att härför några förmåner i löneväg beretts dem. Häri funne de en ytterligare anledning föreligga, för att deras avlöningsfråga måtte komma under prövning.

Kungl. Maj:ts
beslut den
2 april 1918.

Jämväl denna framställning blev av Kungl. Maj:t enligt beslut den 2 april 1918 lämnad utan bifall.

Styresmannen för Åkers krutbruk har nu i skrivelse till arméförvaltnings artilleridepartement den 30 april 1918 anhållit, att förnyad framställning till Kungl. Maj:t måtte göras, med hemställan att proposition i ärendet måtte avlätas till riksdagen; och har han därvid i huvudsak anfört, att såsom motiv till avslaget å artilleridepartementets framställning hade anförts, att enligt anmärkning till den nya staten, som med år 1916 trätt i kraft, skulle löntagare, som tillförsäkrats andra än de för honom i staten angivna avlöningsförmåner, bibehållas vid sina förutvarande avlöningsförmåner, därest han icke själv önskade övergå till de i denna stat upptagna. Ifrågavarande båda t. f. verkmästare hade emellertid icke ställts i fritt val att ingå på den nya staten, utan av artilleridepartementet på grund av ålders- och pensionsskäl anmodats att icke söka sig in på stat under löfte, att, såsom ock skett, framställning av departementet skulle göras, så att de om möjligt erhöles samma avlöningsförmåner, som genom riksdagens skrivelse den 20 maj 1916 tillförsäkrats dem, om de utnämnts till verkmästare av andra klassen å staten för artilleriets fabriker och tyganstalter.

Framställning
av styres-
mannen för
Åkers krut-
bruk.

Förutom vad verkmästarna själva i förevarande avseende anfört i ovannämnda ansökan, ville styresmannen ytterligare framhålla, dels att det under nuvarande förhållanden skulle vara hart när omöjligt att ersätta dessa verkmästare från annat håll, då endast ett mycket begränsat antal personer funnes inom landet, som vore utbildade inom deras specialfack, dels ock att det syntes styresmannen vara varken lämpligt eller billigt, att, såsom vid krutbruket under senaste året varit fallet, en verkmästare av andra klassen finge (inberäknat ersättning för nattjänstgöring, men frånsett krigstidstillägg) uppbära lägre avlöningsförmåner än dem, som deras underlydande förmän och några av arbetarna åtnjutit.

Slutligen har styresmannen meddelat, att Malmsten och Eriksson, av vilka den förre vore född den 30 september 1865 och den senare den 27 oktober 1867, haft anställning såsom arbetare vid krutbruket, Malmsten under tiden den 1 oktober 1894—den 30 november 1904 och Eriksson under tiden den 8 oktober 1895—den 30 november 1904; att de vid krutbrukets utvidgning på grund av sin särskilda duglighet den 1 december 1904 förordnats till förmän; samt att de därefter kvarstått i denna egenskap vid krutbruket, tills de den 1 januari 1916 förordnats att uppehålla de med samma befattningar förenade göromål i egenskap av t. f. verkmästare av andra klassen.

Arméförvalt-
ningens
artilleri- och
civila de-
partements
skrivelse den
15 aug. 1918.

Med anledning av vad styresmannen för krutbruket sålunda anför, hava arméförvaltningens artilleri- och civila departement i skrivelse den 15 augusti 1918 anhållit att ånyo få förelägga detta ärende Kungl. Maj:ts prövning. I likhet med styresmannen ansåge departementen, att på grund av dels det synnerligen krävande arbetet, som Malmsten och Eriksson hade att fullgöra vid krutbruket, dels ock deras stora yrkesskicklighet och långa tjänstgöringstid, det vore med rättvisa och billighet förenat, att åtgärder vidtoges i det av styresmannen angivna syfte. Då nu därjämte på skäl, som närmare utvecklats i artilleri-departementets förut nämnda skrivelser den 16 oktober 1916 och den 12 november 1917, berörda verkmästare icke kunde förordnas till verkmästare av andra klassen å stat, och desamma ej heller lämpligen, såväl med hänsyn till statens intresse som av billighetsskäl i avseende å dem själva, borde utan eget förvållande av andra i beställningarna ersättas, syntes det vara nödvändigt att för dem utfinna någon utväg, så att de kunde erhålla samma löneförmåner, som om de, enligt vad de själva åstundat, blivit förordnade i beställning å stat, i vilket fall de nu skulle hava uppburit enligt fastställd stat för de av dem skötta beställningarna bestämda avlöningsförmåner, nämligen såväl lön, dagavlöning och servisbidrag som ålderstillägg.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde artilleri- och civila departementen, att Kungl. Maj:tt måtte föreslå riksdagen medgiva, dels att till vardera av Malmsten och Eriksson finge, räknat från och med den 1 januari 1916, utöver förmåner av fri bostad, bränsle och lyse, utgå kontant avlöning, motsvarande de enligt staten för artilleriets fabriker och tyganstalter för verkmästare av andra klassen fastställda förmåner av lön och dagavlöning samt därjämte servisbidrag och ålderstillägg, tillhoppa 1,942 kronor för år räknat, att efter avdrag för redan uppburen avlöning under tiden efter den 1 januari 1916 såsom arvode utgå från berörda stat för artilleriets fabriker och tyganstalter med däri uppförda belopp för lön och dagavlöning, tillhoppa 1,630 kronor, samt i övrigt från vederbörliga anslag för tillverkningen vid krutbruket, dels ock att i fråga om tillträddande och bibehållande av denna avlöning finge i tillämpliga delar gälla vad i avlöningsreglementet för armén vore stadgat i fråga om tillträddande och bibehållande av lön, dagavlöning, servisbidrag och ålderstillägg.

Departements-
chefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, hava Malmsten och Eriksson alltsedan år 1904 bestritt tjänstgöring, motsvarande den, som åligger verkmästare vid Åkers krutbruk, mot åtnjutande av, förutom fri

bostad med bränsle och lyse, ett årligt arvode av 1,650 kronor. Sedan ifrågavarande tjänster från och med år 1916 uppförts å stat såsom verkmästarebefattningar av andra klassen med för vardera lön och dagavlöning om tillhoppa 1,630 kronor jämte inkvarterings- och servisbidrag enligt författningarna ävensom ett ålderstillägg å lönen av 300 kronor efter 5 års väl vitsordad tjänst, medgav 1916 års riksdag, på därom av Kungl. Maj:t gjord framställning, att Malmsten och Eriksson vid utnämning till verkmästare av andra klassen finge i avseende å rätt till ålderstillägg tillgodoräkna sig förut omförmälda tjänstgöring.

Med hänsyn till ifrågavarande befattningshavares jämförelsevis framskridna ålder samt vissa därav följande olägenheter i avseende å deras pensionering, för den händelse de utnämndes till innehavare av ordinarie beställning — omständigheter, som av vederbörande myndighet givetvis bort beaktas redan vid avlåtandet av den framställning, som låg till grund för Kungl. Maj:ts proposition i ämnet till 1916 års riksdag — har, såsom förut nämnts, arméförvaltningen sedermera vid upprepade tillfällen hemställt, att Malmsten och Eriksson måtte, med bibehållande av sin hittillsvarande ställning såsom t. f. verkmästare, komma i åtnjutande av samma avlöningsförmåner, som skulle hava tillkommit dem vid utnämning till ordinarie beställning; men har Kungl. Maj:t funnit sig sakna befogenhet att härtill lämna bifall. Då emellertid av den senast i ärendet gjorda framställningen otvetydigt framgår, att omförmälda befattningshavare själva önskat erhålla beställning på stat men i anledning av uttrycklig anmodan från artilleridepartementets sida avstått från att därom göra ansökan, anser jag omständigheterna påkalla avlåtande till riksdagen av proposition i ämnet. Mot det av arméförvaltningens artilleri- och civila departement framställda förslaget rörande propositionens innebörd har jag icke något att erinra.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva,

dels att till vardera av t. f. verkmästarna av andra klassen vid Åkers krutbruk Carl August Malmsten och Johan Erik Eriksson må, räknat från och med den 1 januari 1916, utöver förmåner av fri bostad, bränsle och lyse, utgå en kontant avlöning, motsvarande de enligt staten för artilleriets fabriker och tyganstalter för verkmästare av andra klassen fastställda förmåner av lön och dagavlöning samt därjämte servisbidrag och ålderstillägg, tillhoppa 1,942 kronor för år räknat, att efter avdrag för redan uppburen avlöning under tiden efter den 1 januari 1916 såsom arvode utgå från berörda stat med däri uppförda belopp för lön och

dagavlöning, tillhopa 1,630 kronor, samt i övrigt från vederbörliga anslag för tillverkningen vid krutbruket,

dels ock att i fråga om tillträdande och bibehållande av denna avlöning må i tillämpliga delar gälla vad i avlöningsreglementet för armén är stadgat i fråga om tillträdande och bibehållande av lön, dagavlöning, servisbidrag och ålderstillägg.»

Till denna, av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan tacktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Erik von Horn.
